

Kurzus kódja(i): BBN-FLM-101.05

Kurzus címe: Filmelmélet alapozó: Filmesztétikai alapfogalmak

Tanár neve: Pusztai Beáta

Kurzus időpontja, helye: csütörtök 14.30–16.00, Múzeum krt. 6-8., alagsor 137.

Kurzus típusa: Előadás

Kurzus leírása: A tantárgy célja a film – vagyis az élőszereplős és az animációs mozgóképművészet médiumának bemutatása: technológia- és formatörténeti, esztétikai és (pop)kulturális megközelítésben. A félév során gazdag filmes példaanyag segítségével megismerkedünk a filmi közlés elemi egységeivel: a képkompozícióval, a képkötések általi jelentésteremtés szabályaival és kreatív lehetőségeivel, valamint a mozgóképes elbeszélés és a műfaji gondolkodás jellegzetességeivel. A filmesztétika alapfogalmainak, a filmelemzés alapvető módszereinek és kontextusainak elsajátításán keresztül arra törekszünk, hogy megalapozzunk egy olyan (film)esztétikai ítélőképességet, amelyre később biztonsággal építhetők bonyolultabb elemzési tevékenységek.

A félév témakörei:

1–2. A mozgókép technológiai és mediális jellemzői

Miként jön létre a mozgás, „az élet illúziója” a filmvásznon és a néző tudatában? Hol a film helye a művészeti ágak között, a magas- és a tömegkultúrában? Mi különbözteti meg a filmet társművészetektől, a színháztól, az irodalomtól, a képzőművészettől? A médiumspecifikusság elmélete és gyakorlata: mit mondanak a klasszikus filmtoretikusok az esszenciális mozgóképről, „az abszolút filmről”?

3. A filmkép tulajdonságai: a keret

Hogyan viszonyul a fotografikus mozgókép más képtípusokhoz? Mi a szerepe a keretnek és az általa lehatárolt képtartalomnak, az egyes kompozíciónak a mozgókép esztétikájában, a filmi jelentésteremtésben?

4. A filmkép tulajdonságai: a téralkotás

Hogyan jön létre a háromdimenziós tér érzete a kétdimenziós filmszalagon? Milyen speciális szabályai vannak a filmbeli téralkotásnak?
– Az órára megtekintendő: *Hátsó ablak* (r. Alfred Hitchcock, 1954)

5. A filmkép tulajdonságai: az idő

Hogyan ábrázolja a film az időt? Milyen bevett formái vannak az időtartam manipulálásának a filmben?

6. A filmkép tulajdonságai: a nézőpont

Kinek a szemével látunk a filmben? Mitől válik egy filmkép, egy látvány „szubjektívvé”? Hogyan ábrázolhatók mentális állapotok a filmben?
– Az órára megtekintendő: *Perfect Blue* (r. Kon Szatosi, 1997)

7. Az animációs film: az animációs filmmédium és formái

Az animáció mint trükkfilm. Összevetve a folyamatos filmfelvételi eljárással készülő élőszereplős filmmel, milyen médium- és formaspecifikus sajátosságait ragadhatjuk meg a kockáról kockára animált létmódnak? Milyen formáit, fajtáit különíthetjük el az animációs filmmédiumnak?

8. Az animációs film: forma és tartalom egysége az elbeszélésben

Milyen lehetőségeket rejt magában a hibrid (*mixed media*) film, a mozgóképes médiumkeverés és az animációs formakeverés? Hogyan állítja a film a különböző animációs formákat az elbeszélés szolgálatába?

– Az órára megtekintendő: *A kis herceg* (r. Mark Osborne, 2015)

9. Interpretáció: egy film értelmezésének alapvető összefüggései

Létezhet-e, és értelmezhető-e egy film, és általában egy műalkotás, önmagában, egy „légüres térben”? Az egyedi filmalkotás kontextusokba ágyazódik, amely összefüggések támpontokat nyújtanak számunkra az adott film értelmezéséhez. Az elemzés szempontja lehet például: műfajiság és stílus, szerzői (általában rendezői) életmű, médium- és kultúraközi kapcsolatok (főként adaptáció). A félév hátralévő részében ezen összefüggések feltérképezésére teszünk kísérletet, a filmelmélet és konkrét filmpéldák összehasonlító elemzésének segítségével.

10. A filmadaptáció: objektív leírás vagy szubjektív érték kategória?

Mit értünk filmadaptáció alatt? Milyen mediális, műfaji, kulturális, tér- és időbeli határokat léphet át egy filmadaptáció, és ezen határtörések milyen nézői igényeket és kihívásokat jelenthetnek? Hogyan változott a filmfeldolgozások megítélése és a velük szemben támasztott elvárások rendszere az idők során? Milyen egy „jó adaptáció” napjainkban?

– Az órára megtekintendő: *Rómeó + Júlia* (r. Baz Luhrmann, 1996)

– Hozzá felelevenítendő: *Rómeó és Júlia* (William Shakespeare, 1597)

11–12. A filmműfaj: műfaji hierarchia, műfajportré és műfajkeverés

Mi a műfaj? Melyek azok a tematikai, stiláris és egyéb jellemzők, amelyek alapján filmek egy csoportját műfajnak, szűkebben alműfajnak vagy éppen tágabban műfajcsaládnak nevezhetjük? A műfajkeverés módozatait egy összehasonlító filmelemzési gyakorlaton keresztül vizsgáljuk.

– Az órára megtekintendő: *Wall-E* (r. Andrew Stanton, 2008)

– és *Utazók* (r. Morten Tyldum, 2016)

Kurzus teljesítésének követelményei: A félévet írásbeli vizsga zárja, amelynek során a hallgatóknak az órai előadáson elhangzottakra, az órán vetített filmekre, filmrészletekre, a kötelezően megnézendő filmekre és a kötelező olvasmányok listáján szereplő szövegekre vonatkozóan kell kérdésekre válaszolniuk.

Elsajátítandó kompetenciák és módszerek A filmelemzés alapvető módszertani sajátosságainak, a film elemző és esztétikai vizsgálatának, a film médiumának sajátos esztétikai jellemzőinek megismerése. Olyan (film)esztétikai ítélőképesség megalapozása, amelyre később bonyolultabb elemzési tevékenységek építhetők.

Kötelező / ajánlott filmek: A kötelező filmeket lásd fentebb, az egyes témakörök leírásában.

Kötelező / ajánlott irodalom: Kötelező olvasmányok:

Balázs Béla: *A látható ember. A film szelleme*. Budapest: Gondolat Kiadó, 1984. pp. 17–88. (A könyv új kiadása: Budapest: Palatinus Kiadó, 2005. pp. 15–68.)

Bazin, André: *Korunk nyelve, A fénykép ontológiája*. In: André Bazin: *Mi a film?* Budapest: Osiris Kiadó, 1995. pp. 7–15., 16–23.

Panofsky, Erwin: *A mozgókép stílusa és közege*. In: Kenedi János (szerk.): *A film és a többi művészet*. Budapest: Gondolat Kiadó, 1977. pp. 151–177.

Bíró Yvette: *A film formanyelve. (A film mint kifejezési forma, A film mint műalkotás, A kép mint a film legkisebb autonóm egysége)* In: Bíró Yvette: *A hetedik művészet*. Budapest: Osiris Kiadó, 1994. pp. 15–81.

Király Jenő: *A műfaji film elmélete*. In: Király Jenő: *Mágikus mozi*. Budapest: Korona Kiadó, 1998. pp. 53–84.

Kovács András Bálint: *A műelemzés célja*. In: Kovács: *Mozgóképelemzés*. Budapest: Új Palatinus Könyvesház, 2009. pp. 11–33.

Aumont, Jacques – Marie, Michel: *A filmelemzés meghatározása*. In: A

kortárs filmelmélet útjai (szerk.: Vajdovich Györgyi) Budapest: Palatinus Kiadó, 2004. pp. 9–42.

Ajánlott könyvek/kézikönyvek:

Szabó Gábor: *Filmes könyv. Hogyan kommunikál a film?* Budapest: Ab Ovo Kiadó, 2002.

Bordwell, David – Thompson, Kristin: *A film története.* Budapest: Új Palatinus Könyvesház, 2007.

Pinteau, Pascal: *Speciális effektek.* Budapest: Alexandra Kiadó, 2004.

Film- és médiafogalmak kyszótára. Budapest: Korona Kiadó, 2002.
